

ŞANLIURFA İLİNDE KADINLARIN TARIMSAL YAYIM ÇALIŞMASINDAN YARARLANMASINA ETKİ EDEN OLUMSUZ ETKENLER*

Fatma ÖCAL KARA¹, Yaşar AKTAŞ¹

ÖZET

Çalışmada üç küme ile anket görüşmesi yapılmıştır. 19 yayman, tarımsal yayım çalışmasına katılan 12, katılmayan 42 olmak üzere toplam 73 anket görüşmesi yapılmıştır. Araştırmada kadınların bitkisel üretimde genellikle çapalama, seyreltme ve hasat işlerinde çalıştığı, ayrıca çok yoğun olmasa da sulama, gübreleme, ilaçlama ve ürün değerlendirme gibi işleri de yaptığı saptanmıştır. Hayvansal üretimde ise, neredeyse bütün işleri yapmaktadır. Bitkisel üretime ortalama günde 7-10 saat arasında, hayvansal üretimde ise 2-3 saat çalıştığı, ev işlerine ise 4-6 saat arasında zaman ayırdığı saptanmıştır. Buna bir de çocuk bakımı eklendiğinde kadının hiç boş zamanının olmadığı söylenebilir. Ancak bu kadar yoğun emeğine karşın, tarımsal yayım çalışmalarından erkekler kadar yararlanamamaktadır.

Kadınların yayım çalışmasına katılımını; yaş, eğitim durumu, medeni durum, çocuk sayısı, dil sorunu, zamanın kısıtlı olması gibi kişisel etkenlerin, toprak sahipliliği, feodal yapının baskın olması, örgütsüzlük, köy toplumunun kırsal kadına olumsuz bakışı, bilgi kaynaklarını yalnızca yakın çevresinin oluşturması gibi dış etkenlerin etkilediği saptanmıştır. Örgüt açısından ise; yaymanların niceliği, niteliği, deneyimi, örgütün erek küme ve yayman katılımı olmadan proje hazırlaması, finansal açıdan yetersizlik, durum çözümlene ve değerlendirmenin amaca yönelik olamaması, iletişim araçlarının kadınlara ulaşmamasıdır. Araştırmada Tarım İl Müdürlüğü (TİM) Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi'ne (ÇEY) bağlı bir "Kırsal Kadın Şubesi"nin kurulması önerilmiştir. Bu şube için bir eşgüdüm modeli önerisi sunulmuştur. Böylelikle kırsal alanda toplum beslenmesinde ve yeni kuşakların yetiştirilmesinde görev alan kadınlara yönelik başarılı yayım çalışmalarının yürütülebileceği varsayılmıştır.

Anahtar sözcükler: Kırsal kadın, Tarımsal yayım çalışmasında etkili etkenler, Yayım örgütü

Negative Factors Effecting Agricultural Extension Services Benefit to Women in Sanliurfa

ABSTRACT

In this study we conducted a survey study involving three groups consisting of 19 extension workers, 12 participating women, and 42 not participating women totaling 73. It was determined that interviewed women work on all aspects of farming activities mostly hoeing and harvesting, and less intensively irrigation, fertilization, pesticide application and processing. Besides women do almost all the work in animal husbandry. It was determined that women participation in agricultural extension efforts is influenced by personal (internal) factors such as their age, education and marital status, number of children, lack of communication and inadequate time etc. External factors include ownership status, overwhelming feudal structure, lacking of unionization, a negative rural attitude towards women, and limited information gathering of women. Organizational determinants of participation consist of such factors including the quality and quantity of extension officers, project preparation by extension office without the participation of target groups and extension officers, insufficient funding, lacking of status evaluation and analysis, and communication media not reaching rural women. In this research it has been proposed that under the umbrella of farmer education and extension division, a 'rural women' department responsible for promoting women studies be established. For such a department, information

*Çalışma, Yüksek Lisans tezi olup, Harran Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Komisyonu tarafından desteklenmiştir. (Proje No: 472).

¹Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Eyyübiye Kampüsü, ŞANLIURFA/TÜRKİYE

on and instructions of how to implement related efforts using a cooperation model have been provided.

Key words: Rural Woman, Factors Affecting Agricultural Extension Efforts, Agricultural Extension Service

1.GİRİŞ

Bugün dünyada yoksulluk sınırı altında yaşayan her 10 kişiden 7'si kadındır. Oysa dünyadaki toplam işgücünün 2/3'ü kadınlara aittir ve günlük çalışma süreleri saat olarak erkeklerinkinden % 25 daha uzundur. Dünyada toplam gıdanın % 50'sinin kadınlar tarafından üretilmesine karşın, gelirleri dünya gelirinin yalnızca 1/10'u kadardır ve dünyanın tüm mal varlığının sadece % 1'i kadınlara aittir. Bunların yanı sıra kadınlar aile içindeki temel birikimi sürekli kılmak, karşılığı ödenmeyen bir emekle kocanın ve çocukların emek gücünü piyasaya sunabilmeleri için, meta dışı bir üretim biçimi olan ev içi sürekli yeniden üretimi sağladıkları bilinmektedir (Anonim, 2003). Buna karşın, dünyada yayım birimleri zaman ve kaynaklarının yalnızca % 5 gibi küçük bir bölümünü kadınlara ayırmaktadırlar. Bu durum kadınların tarımsal yayım çalışmalarından yeterince yararlanamadıklarını göstermektedir (Swanson ve ark. 1990).

Bu bağlamda araştırmada, Şanlıurfa İli'nde kadınların tarımsal yayım çalışmalarından yararlanma durumunu ortaya koymak ve buna etki eden olumsuz etkenleri araştırmak amaçlanmıştır. Ortaya konulacak bu etkenler görelî ve yerel olmakla birlikte, kurama ve uygulamaya yönelik yapılacak çalışmalara ışık olması beklenmektedir.

Ayrıca araştırmaya başlamadan önce araştırmaya yol gösterici bir özellik taşıması amacıyla bazı varsayımlar ileri sürülmüştür. Bu varsayımlar; “*Tarım ve Köyişleri Bakanlığı (TKB), kadın odaklı tarımsal yayım çalışmalarını son yıllarda benimseyip uygulamaya başladığından örgüt yapısını,*

kadın üreticilere yönelik çalışmalar için gereksinim duyulan konulara göre değiştirememiştir.” ve “Kadınların tarımsal yayım çalışmalarından yararlanmalarına örgütün yetersiz çalışmalarının dışında, kişisel etkenler ve toplumsal ekonomik etkenler de etki etmektedir.” Biçimindedir.

2. MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırmanın ana materyalini, TİM ÇEYŞ'nde çalışan (19) yaymanlar ile Merkez, Harran, Bozova ve Hilvan ilçelerinden yedi köyden seçilen kadınlarla yapılan anket çalışması oluşturmuştur. Deneklerin seçiminde, ÇEYŞ'nin 2003-2004 yıllarında tarımsal yayım çalışması yaptığı köyler tespit edildikten sonra bu köyler araştırma kapsamına alınmıştır. Genel olarak seçilen her köyden 2-3 kişi tarımsal yayım çalışmasına katılmıştır. Bu denek ve bu deneklerin dışında yine aynı köyden çalışmaya katılan deneklerin yaklaşık iki katı kadar kontrol denek ile görüşme yapılmıştır.

Tarımsal yayım çalışmalarından (12) yararlanan ve yine aynı köyde (42) yararlanamayan denekler ile 2004 yılının Mayıs ve Haziran aylarında yüz yüze anket görüşmesi yapılmıştır. Bu nedenle araştırmada gayeli örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

3. KURAMSAL TEMEL

Araştırmanın bilimsel niteliğini ortaya koymak, izlenecek yolun netleşmesi ve amaçlara daha kolay ulaşılabilme açısından kuramsal temele gereksinim duyulmuştur. Tarımsal yayım örgütünün kadına bakışı, araştırma bulguları ve sonuçları hem örgüt, hem de üretici dizgesi biçiminde

¹Bu köyler, Kısas, Çamlıdere, İsaören, Bozyazı, Toytepe, Yaylak ve Ovacık köyleridir.

sınıflandırılarak bütün içerisinde incelenmiştir.

Bu bağlamda kuramsal temelde Albrecht (1969 ve 1987) tarafından ortaya konan ve Aktaş tarafından geliştirilen Dizgelerarası Tarımsal Yayım Modeli'nden (DTYM) yararlanacaktır*. Bu model Aktaş (2005)'den alınarak aşağıda sunulmuştur.

Bu modele göre; üretici ve örgüt dizgesi olmak üzere iki dizge vardır (Çizim 1). Örgüt dizgesi tarımsal yayım çalışmasını gerçekleştiren kuruluşlar, üretici dizgesi ise tarımsal üreticinin ya da üreticilerin kendisi ve ailesinin bulunduğu toplumsal bir yapı olarak ele alınmaktadır. Ayrıca, Aktaş (1977) tarafından eklenen toplumsal ekonomik dizge olarak üçüncü bir dizge de bulunmaktadır.

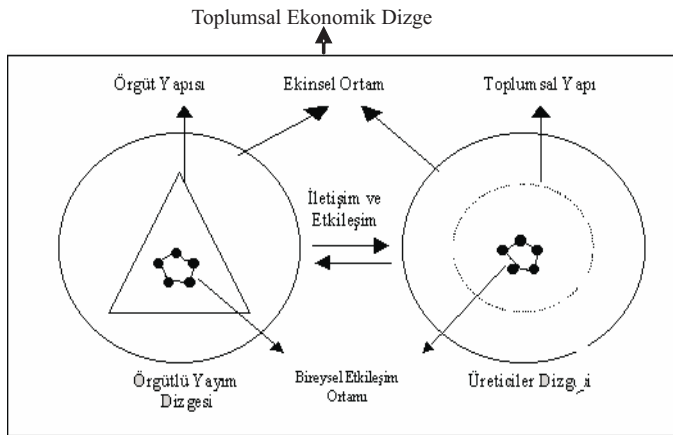
Bu yaklaşımda, her dizgede “Bireysel Etkileşim Ortamı”, “Toplumsal Yapı” ya da “Örgüt Yapısı” ve “Ekinsel Ortam” öğeleri yer almaktadır.

“Bireysel etkileşim ortamını, üretici için ailesi, yakın çevresi, aşiret üyeleri, köyün ileri gelenleri ile olan iletişim ve ilişkileri oluşturur. Yayman için de özdeş durum söz konusudur. Ek olarak yayman, yayım örgütünün diğer yayman ve üyeleri ile resmi olmayan bir iletişim ve ilişki içindedir. Örgütü oluşturan öğeler, birbirleriyle karşılıklı ilişki içinde bir bütün oluştururlar.

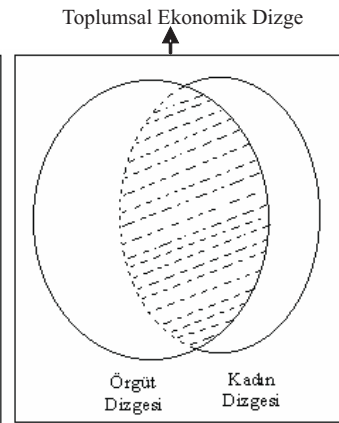
Bu öğelerin kendi aralarındaki düzenli ilişki biçimi ise örgüt yapısını oluşturur. Üreticinin içinde yaşadığı köy ortamı ise toplumsal yapıdır. Bu yapıdan üretici hem etkilenir, hem de bu yapıda bulunan diğer bireyleri etkileyebilir.”

Aktaş (2005)' göre, “Ekinsel ortam, her iki dizge için ayırım göstermektedir. Üretici dizgesi için gelenekler, törelere bağlılık önemlidir. Özellikle kadın için içinde buldukları ataerkil sistem, yayman için ise kentli ve modern olma özelliği belirgindir. Bu ekinsel ortam, yayman ve üretici arasındaki uyumsuzlukların ana kaynağıdır” Yine aynı yapıya göre, “Bu modelde gerek yayman, gerekse üretici farklı bir çevreye sahiptir. Her bireyin kendi çevresi içinde bir anlamı vardır. Çevre ile birey arasında sürekli bir etkileşim vardır. Birey ve çevre ilişkisi her iki dizge için de geçerlidir. Ancak bu iki dizge etkileşim ile birbirine bağlıdır. Ancak bu etkileşimin çok yoğun olduğu söylenemez. Her birinin bağlı bulunduğu toplumsal dizgede diğer üyelerin bulunduğu, bu üyelerle olan etkileşiminin, yayman ile üretici arasındaki etkileşimden daha sık ve yoğun olduğu varsayılmaktadır.”

Öz olarak bu modelde, üreticinin ve yaymanın davranışının, önemli ölçüde bağlı oldukları dizgenin diğer üyeleri ile olan etkileşiminden oluştuğu s a v ı

Çizim 1: Dizgelerarası Tarımsal Yayım Modeli

Çizim 2: İki Dizge Arasındaki Örtüşme

*Albrecht modelini oluştururken Chin'in (1976) “dizgelerarası modelinden” yararlanmış, Lersch'in (1965) ortaya koyduğu toplumsal psikolojik özellikleri de modele eklemiştir. Chin bu modeli 1961'dem yayınlanan çalışmasında ortaya koymuştur. Sayfa sınırlaması nedeni ile kuramsal temel ayrıntılı verilememiştir.

benimsenmektedir. Bütün bu davranış özelliklerini, bu model üzerinde düşünecek olursak örgüt dizgesinin, tarımsal yayım çalışmalarında üretici dizgesinin davranışını anlamının önemi ve zorunluluğu açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Hem yaymanın, hem de program planlama işini yürütenlerin bu kuramı iyi bir biçimde kavramış olması ve uygulaması tarımsal yayım çalışmasının başarısını artıracığı söylenebilir.

Bu iki dizge (örgüt ve kadın üretici dizgesi), birbiriyle örtüştüğü kadar tarımsal yayım çalışması başarılı olabilir. Bu örtüşmenin tam olması beklenmese de dizgelerden birinin örtüşmeyi gerçekleştirmesi için büyük bir adım atması gerekmektedir. Bu adımı, köyün toplumsal yapısı göz önünde bulundurulursa, kadın üretici dizgesinden beklemek şimdiki varolan koşullarda gerçekçi değildir. Bu durumda bu adımı atması gereken tarımsal yayım örgütüdür. Ancak bunun için de başarılı yayım çalışması için ortam yaratılması gerekebilmektedir. Örgüt, üretici dizgesine her yaklaştığında ki bu da başarılı tarımsal yayım proje ve programlarıyla olanaklıdır- iki dizgenin örtüşme oranı artacaktır (Çizim 2). Her ne kadar bireysel etkileşim ortamları ve bağlı buldukları toplumsal yapılar ayrı olsa da örgütün, kırsal alanın ve bu alanda yaşamını sürdüren kırsal alan kadınının beklentileri, sorunlarını

çözümlemesi, örtüşme oranını artıracaktır. Kadının içinde bulunduğu köyün toplumsal yapısı ve bu yapı içerisindeki ilişkileri oldukça yoğun olduğundan, örgütün kadının gereksinme, beklenti ve sorunlarını kısa dönemde iyi bir biçimde çözümlemesi oldukça zordur. Kadın dizgesi ile her defasında bir derece daha örtüşmenin sağlanması için, örgüt çalışanları ve yöneticileri kendi kendilerini dizgesel olarak sorgulamalı, bu örtüşmenin daha büyük oranda gerçekleşebilmesinin yöntemini aramalıdır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Tarımsal Yayım Örgütü Araştırma Bulguları

Bu bölümde* kadınların tarımsal yayım çalışmalarından yararlanmalarına etki eden örgüt ile ilgili etkenler incelenmiştir.

Örgütte erkek (% 52.63) yaymanların bayan (% 47.37) sayısına göre az da olsa daha fazla olduğu, bayan yaymanların meslek deneyiminin erkek yaymanlara göre daha az olduğu, erkek yaymanların eğitimlerinin bayanlara göre daha yüksek olduğu, bayan ziraat mühendisi sayısının erkek yaymanlara göre daha az olduğu sonuçları elde edilmiştir. Bu özelliklere göre, örgütteki bayan yaymanların nicelik, eğitim, deneyim ve

Çizelge 1: Yaymanların kişisel ve örgütteki özellikleri

Özellikler		Bayan		Erkek		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yaşları	20-25	3	33.33	1	10	4	21.05
	26-30	4	44.45	2	20	6	31.58
	31-35	2	22.22	4	40	6	31.58
	36 ve üzeri	0	0	3	30	3	15.79
Eğitim	Lise	2	22.22	1	10.00	3	15.79
	Önlisans	2	22.22	1	10.00	3	15.79
	Lisans	5	55.56	6	60.00	11	57.90
	Lisans üstü	0	0.00	2	20.00	2	10.52
Unvan	Ziraat Mühendisi	4	44.45	8	80.00	12	63.16
	Ziraat Teknisyeni	1	11.10	2	20.00	3	15.79
	Ev Ekonomisti	4	44.45	0	0	4	21.05
Görev süreleri	0-5	6	66.67	4	40.00	10	52.64
	6-10	2	22.22	2	20.00	4	21.05
	11 ve üzeri	1	11.11	3	30.00	5	26.31
Toplam		9	100.00	10	100.00	19	100.00

* Tarımsal yayım çalışmalarını yürüten TİM ÇEYŞ, çalışmada "tarımsal yayım örgütü" olarak anılmıştır.

unvan açısından erkek yaymanlara göre dezavantajlı olduğu söylenebilir. Ancak bu durum tarımsal yayım çalışmasında erkek yaymanların daha başarılı olduğu sonucunu doğurmayabilir. Bu etkenlerin her birinin kadınların yayım çalışmalarından yararlanmasını tek başına etkilediği söylenemeyebilir. Çünkü bu etkenlerin dışında, diğer etkenlerde olabilir. Örneğin örgüt yapısı, katılımcı kadınların özellikleri, HİE gibi.

Çizelge 2'de yaymanların “kadınlara yönelik ne tür çalışmalarınız var?” sorusuna verdiği yanıtlar verilmiştir. Erkeklerin tamamı çalışma olmadığını dile getirirken bayan yamanların ise, % 44.44'ü “Kadın Çiftçiler Yayım Projesi'nden” söz etmiştir.

İlde ÇEYŞ tarafından kadınlara yönelik yapılan çalışmalar son birkaç yılda belirlenen Kadın Çiftçiler Yayım Projesi'ne göre yapılmış, bu çalışmalarda kadınlar ve genç kızlara “Kadın Çiftçiler Yarışıyor” adlı yarışma için az da olsa bilgi ve çalışma notları verilmiştir. Ancak ne yazık ki, bu projenin tam anlamda bir tarımsal yayım çalışması olmadığı, çalışmaların kadınların tarımsal yayım çalışmalarından yararlanmasından daha çok, bu tür çalışmaların da yapıldığının kamuoyunda duyulması için tasarlandığı ileri sürülebilir. Çünkü bu çalışma kadınları bilgilendirmek ve uygulamalı yayım çalışması yapmak

yerine, hayvancılık, tarla, bahçe ve yem bitkileri, gübreleme, sulama, toprak muhafazası ve ev ekonomisi konularında eğitim notları verilerek, bir tür ezberleme çalışması biçiminde yürütülmüştür. Ayrıca proje, kadınların gereksinmelerine göre değil, tarımın genel konularını kapsayacak biçimde merkezde (TKB) planlanmış ve yaymanlarca uygulanmıştır. Bu da, yeterli bir durum çözümlene yapılmadığı anlamına gelmektedir. Bu nedenle de uygulama da eksiklikler olmuş, kadınlar çalışmalardan tam olarak yararlanamamıştır.

Yaymanlar belirli köyler seçerek - özellikle bu köyler merkez ilçeye ve yakın ilçelerdeki köylerdir- genellikle köyün ileri gelen ailelerinden gönüllü olan kadınların projeye katılmasının istenmesi ilgi çekicidir. Kadınlar, muhtar kanalıyla çalışmadan haberdar olmuştur. Muhtar, ilk olarak kendi yakınlarına haber vermiştir. Kadınlara pek bilgi verilmemiş, eğitim notu verilerek yarışmaya hazırlanmaları istenmiştir. Yarışmada ise bu notlardaki bilgilere yönelik sorular yöneltilmiştir. Bu yarışmalar, ilk olarak Şanlıurfa'dan seçilen köyler arasında ve sonra bölge finali ve son olarak ise bölgeler arasında yapılmıştır. Bu bağlamda erkek kümenin amaca yönelik belirlenemediği söylenebilir. Bu da projenin sürdürülebilirliğini güvence dışına atmaktadır.

Çizelge 2: Örgütün kadınlara yönelik çalışmalarına ilişkin bulgular

Özellikler		Bayan		Erkek		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Örgütte kadın üreticilere yönelik ne tür çalışmalarınız var?	Çalışma yok	5	55.56	10	100.00	15	78.95
	Kadın üreticiler eğitim projesi	4	44.44	0	0.00	4	21.05
Kadınlar, erkekler kadar çalışmalardan yararlanabiliyor mu?	Evet	3	33.33	3	30.00	6	31.59
	Hayır	6	66.67	7	70.00	13	68.42
Toplam		9	100.00	10	100.00	19	100.00

Çizelge 3: Kadın çalışmaları için hizmet içi eğitimden (HİE)'den geçme durumu

Özellikler		Bayan		Erkek		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kadına yönelik çalışma için HİE aldınız mı?	Evet	3	33.33	0	0.00	3	15.79
	Hayır	6	66.67	10	100.00	16	84.21
Kadın çalışmaları için HİE isteme durumu	Evet	7	77.78	6	60.00	13	68.42
	Hayır	2	22.22	4	40.00	6	31.58
Toplam		9	100.00	10	100.00	19	100.00

Çizelge 2'de yaymanlara “kadınlar erkekler kadar tarımsal yayım çalışmalarından yararlanıyor mu?” sorusu sorulduğunda bayanların % 66.67'si, erkeklerin ise % 70'i hayır yanıtını vermiştir. Yaymanlar da bu durumun farkındadır. Bayan yaymanların % 77.78'i kadın çalışmaları için eğitim isterken, erkeklerin ise % 60.00'ü eğitim istediğini dile getirmiştir. Bu oran erkeklerde kadın odaklı çalışmaların gerekliliği anlayışının az da olsa var olduğunu göstermektedir.

HİE, yalnızca üretim tekniği konularını değil, tarımsal yayım kuramını, iletişim yöntemlerini, kadın çalışmalarını içerecek biçimde hem bayan, hem de erkek yaymanlara yönelik düzenli ve dizgesel biçimde düzenlenebilir. Böylece HİE ile, yaymanın ve dolyısıyla tarımsal yayım çalışmalarının niteliğinin yükseltilmesi ortamı yaratılmış olacaktır.

4.2. Kırsal kadın araştırma bulguları

Bu bölümde kadınların kişisel özellikleri, tarımsal üretimdeki etkinlikleri, sürdürülebilir tarım konusundaki bilgileri, bilgi alma kaynakları ele alınmıştır.

Çizelge 4'de de görüleceği gibi proje, daha çok genç ve bekâr bayanlara yönelik yapılmıştır. Çünkü orta yaş ve üzeri kadınlar

okuma-yazma bilmediklerinden projeye katılmak istememişlerdir. Yaymanlar kadınların katılımını bir zorunluluk biçiminde değil, tersine kadınların gönüllü olma durumuna göre çalışma yapmışlardır.

Bir diğer etken ise, medeni durum ve çocuk sayılarıdır. Projeye katılanlar içerisinde bekârların daha fazla olmasının nedeni, evliliğin getirdiği sorumlulukların olmaması ve eşlerin izin vermeme gibi bir durumun olmamasıdır. Bu nedenle bekar bayanlar, genç ve dinamik olmalarının da etkisiyle projeye daha fazla önem vermişlerdir. Ayrıca çocuk sayısı, kadınların iş yükümlülüklerini artırmakta ve boş zamanlarını kısaltmaktadır. Çocukları topluma kazandırmada en önemli görevi yine kadın üstlenmektedir. Ancak, çocuk sayısının fazla olması, tarımsal üretimde çalışması ve ev işlerini üstlenmesi nedeniyle çocuklarına fazla zaman ayıramamaktadır.

Eğitim düzeyi de kadınların çalışmalara katılımını etkilemektedir. Projeye katılanların öğrenim düzeyi, katılmayanlara göre daha yüksektir. Çünkü projeye katılanlar, daha çok genç kümeyi oluşturmaktadır.

Çizelge 5'e göre, kadınların % 75.93'ü bitkisel üretimde 7-10 sa arasında ve % 9.26'sı ise 10 sa üzerinde çalışmaktadır. Bu

Çizelge 4: Kadınların kişisel özellikleri

Özellikler		Projeye katılan		Katılmayan		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kadınların yaş durumları	15-20	3	25.00	10	23.81	13	24.07
	21-30	9	75.00	13	30.95	22	40.74
	31-40	0	0.00	4	9.52	4	7.41
	41 ve üzeri	0	0.00	9	21.43	9	16.67
	Bilmiyor	0	0.00	6	14.29	6	11.11
Medeni durumları	Evli	3	25.00	22	52.38	25	46.30
	Bekar	9	75.00	20	47.62	29	53.70
Çocuk sayısı	Yok	1	8.33	2	4.76	3	5.56
	1-3	2	16.67	8	19.05	10	18.52
	4-6	0	0.00	6	14.29	6	11.11
	7-10	0	0.00	6	14.29	6	11.11
	Bekar	9	75.00	20	47.62	29	53.70
Öğrenim durumları	Okur-yazar değil	0	0.00	25	59.52	25	46.30
	Okur-yazar	1	8.33	4	9.52	5	9.26
	İlkokul	5	41.67	7	16.67	12	22.22
	Ortaokul	5	41.67	3	7.14	8	14.81
	Lise	1	8.33	3	7.14	4	7.41
Toplam		12	100.00	42	100.00	54	100.00

süre içerisinde kadınlar ağırlıklı olarak çapalama, seyreltme ve hasat işlerinde çalışmaktadır. Ayrıca çok yoğun olmasa da sulama, gübreleme, ilaçlama gibi işleri de zaman zaman yapabilmektedirler. Bu işlerin dışında ayrıca ürün değerlendirme işlerini de kendileri yapmaktadır. Erkekler ise, daha çok toprak işleme, sulama, ilaçlama, taşıma gibi işleri yapmaktadır. Bu işlerde kadın, aile içerisinde ücretsiz olarak, başka tarlalarda ise düşük ücretle çalışmaktadırlar.

Türkiye'de değişik araştırmalara göre, kadınlar 9 ve 18 sa arasında çalışmakta ve bunun önemli bir bölümünü ise tarımsal etkinlikler oluşturmaktadır: (Kumuk, (1992): günde ortalama 9 sa mevsimlik işçilikte ve genel olarak 18 sa; Abay ve ark., (1996): 9.2 sa; Kantar, (1996): 10.3 sa; Ordu, (1995): 12 sa). Ancak yapılan bu tarımsal etkinlikler, kadınların toplum tarafından esas görevleri sayılan çocuk bakımı, yemek hazırlama ve temizlik yapma gibi üretim ve yeniden üretim etkinliklerinin yanında dikkate alınmamaktadır (Kantar ve Bostan Budak, 2001). Bunun nedenin de Türkiye'de ataerkil sistemin hala etkili olması ve kadın-erkek eşitliğinin tam olarak oluşturulamamasıdır.

Hayvansal üretimde ise kadınların % 39.63'ünün 3-4 sa, % 37.04'ünün ise 1-2 sa çalıştığı saptanmıştır. Bu süre içerisinde daha çok süt sağım, bakım, yemleme, otlatma ve ahır temizliği gibi işleri yürütmektedirler. Yalnızca otlatma işini zaman zaman erkeklerin yaptığını belirtmişlerdir. Bunların dışında ayrıca hem ev içi tüketim, hem de satmak için yoğurt, peynir, tereyağ gibi ürünlerin de üretimini gerçekleştirmektedir. Ancak hayvansal ürünlerin işlenmesini kadınlar, devamlı olarak yaptıkları bir ev işi

olarak görmekte, hayvansal üretimin bir parçası olduğunun farkında değildirler. Oysa ki, bu tür işler de kadınların kendilerine ve ailelerine ayırdıkları zamanı azaltmaktadır.

Erkekler, çocuk bakımı da dahil, evdeki işleri yapmamakta, ev işlerinde kadın işi ve erkek işi gibi bir cinsiyet rolü ayrımı yapılmaktadır. Ancak tarımsal üretimde böyle bir ayrım çoğunlukla yapılmamakta, kadınlar zaman zaman her türlü işte çalışabilmektedir. Kadınların ev işlerine ayırdıkları zamanın genellikle 4-6 saat arasında olduğu saptanmıştır. Bu zamanın az olmasının nedeni, evde birlikte yaşanan diğer kadınlarla (kardeş, elti, görümce) işleri paylaşmalarıdır. Ancak kadınlar, çocuk bakımını bu ev işleri arasında görerek yanıtlamamıştır. Bu durumda kadınların tarımsal üretime ev işlerinden daha fazla zaman harcadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu ağır iki yük ve üzerine eklenen ev işleri ve çocuk bakımı kadınların tarımsal yayım çalışmalarına ya da diğer kurslara katılımını dolaylı olarak olumsuz etkileyebilecektir.

Projeye katılanların % 66,67 gibi büyük bir bölümü, gübrelerin çevreye zararını bilmemektedir. Ancak zararının ne olduğu konusunda bilgi verememişlerdir. Aşırı sulamanın zararını ise projeye katılan deneklerin neredeyse hepsi bilmektedir. Zararın çoraklaşma, tuzlanma, kök çürümesi ve bitkide sararma olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmaya katılmayan denekler ise bu zararı bilmemektedir. Aşırı sulamanın zararını ise, deneyim ve çevresinden öğrendiklerini dile getirmişlerdir. Burada yayım çalışmasının etkisinin çok az olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak kadınların sürdürülebilir kalkınma ve çevre koruma ile ilgili bilgisi

Çizelge 5: Kadınların bitkisel ve hayvansal üretimdeki etkinlikleri

Özellikler		Projeye katılan		Katılmayan		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Bitkisel üretime ayrılan zaman	1-3 sa	3	25.00	2	4.76	5	9.26
	4-6 sa	0	0.00	3	7.14	3	5.56
	7-10 sa	8	66.67	33	78.57	41	75.93
	10 ve +	1	8.33	4	9.52	5	9.26
Hayvansal üretime ayrılan zaman	1-2 sa	7	58.33	13	30.95	20	37.04
	3-4 sa	1	8.33	15	35.71	16	39.63
	Hayvanları yok	4	33.33	14	33.33	18	33.33
Toplam		12	100.00	42	100.00	54	100.00

olmadığı söylenebilir. Yakacak gereksinmelerini karşılamak için tezek yapmaktadır. Bu durum hava kirliliğine ve paraziter hastalıkları artmasına sebep olabilmektedir. Bu da çevre koruma ve insan sağlığı konusunda bilinçsiz olduklarını, bu konuda yayım çalışmasının yapılmadığını göstermektedir. Oysa, yayım çalışması ile dolaylı olarak hem kadınların yaşam koşulları yükselecek, hem aile iktisat edecek, hem de üretim artırılacaktır. Ancak bu, şimdilik tarımsal yayım çalışma anlayışını aşan bir konudur.

Tarımsal içerikli broşürler ise yalnızca çalışmaya katılan kadınların eline geçmiş, katılmayanların ise % 9,52 si bu broşürleri görmüştür. Kadınların % 66,67 gibi büyük bir oranı TV ve radyodan tarımsal bilgi edinmediklerini dile getirmişlerdir.

Sonuç olarak araştırmanın dayandığı kuram olan Dizgelerarası Tarımsal Yayım Modeli'nde olduğu gibi kadınların köydeki diğer bireylerle ilişkisi, yaymanlara göre daha yoğundur. Bunun iki nedeninden söz edilebilir. Birincisi, tarımsal yayım örgütünün finansal kaynaklarının yetersizliği, nicelik ve nitelik açısından yaymanların ve yapılan programların eksik

ve yetersiz olması olabilir. İkincisi ise, kadınların içinde bulunduğu ekinsel ortam ile yaymanın içersinde bulunduğu ekinsel ortam birbirinden apayrı özelliktedir. Kadınların çevresi ile olan iletişimi, yayman ile olan ilişkisinden daha yoğun olduğundan kadının bilgi kaynağını yaymandan çok kendi çevresi oluşturmaktadır. Kadının küçük yaştan başlayarak tarımsal üretimde çalışması nedeniyle yakın çevresinden edindiği bir bilgi birikimi bulunmaktadır ve yeni bilgileri yine çevresinden öğrenmektedir. Bu nedenle kadınların tarımsal konularda kurs istemedikleri, daha çok el becerilerini geliştirmeye yönelik dikiş-nakış, halıcılık vb. kursları istedikleri saptanmıştır.

Önemli bir diğer etken ise, yaymanların cinsiyetidir. Kadınlar, bayan yaymanları yeğlemektedir. Bunun nedenlerinin başında ise onların yanlarında daha rahat olmaları ve ailelerinin daha kolay izin vermeleri gelmektedir.

Bölgede aşiret düzeninin varolması, kadını ikinci plana itmekte, üzerinde baskı kurularak toplumsal açıdan sahip olduğu haklar sınırlandırılmaktadır. Aktaş (2007), bu durumu şu sözleri ile açıklamaktadır: "Urfa'da kadınların varlıkları bir erkekle

Çizelge 6: Kadınların sürdürülebilir tarım konusundaki bilgileri

Özellikler		Projeye katılan		Katılmayan		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Gübrelerin çevreye zararını bilme durumu	Biliyor	4	33.33	9	21.43	13	24.07
	Bilmiyor	8	66.67	33	78.57	41	75.93
Aşırı sulamanın zararını bilme durumu	Biliyor	11	91.67	18	42.86	29	53.70
	Bilmiyor	1	8.33	24	57.14	25	46.30
Toplam		12	100.00	42	100.00	54	100.00

Çizelge 7: Kadınların tarımsal konularda bilgi alma kaynakları

Özellikler		Projeye katılan		Katılmayan		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Aşırı sulamanın zararını duyma durumu	-Akraba ve komşular	1	8,33	11	26,19	12	22,22
	-Kendi deneyimi	2	16,67	12	28,57	14	25,93
	-Yayman ve notlardan	7	58,33	2	4,76	9	16,67
	-TV ve yakın çevre	1	8,33	1	2,38	2	3,70
	-Bilmiyor	1	8,33	16	38,10	17	31,48
TV ve radyodan bilgi alma durumu	- TV	5	41,67	10	23,81	15	27,78
	- TV ve radyo	2	16,67	1	2,38	3	5,56
	- Öğrenmiyor	5	41,67	31	73,81	36	66,67
Ellerine broşür durumu geçme	- Geçti	11	91,67	4	9,52	15	27,78
	- Geçmedi	1	8,33	38	90,48	39	72,22
Toplam		12	100.00	42	100.00	54	100.00

ifade edilmekte, erkek üzerinden tarif edilmektedir. Yalnız başına bir birey olarak esamisi okunmamaktadır. Korunması gereken varlıklar olarak görüldüğünden erkekle eşit bir konumu yoktur. Kadınlar, erkeğe, aşirete psikolojik, ekonomik, toplumsal olarak bağlıdır. Bu ataerkil toplumun kadını ölçü ve değerleri ile baskı altında tutması, kadının cinsiyet rolünü kısıtlamaktadır.” Bu olumsuz tutum, kadınların tarımsal yayım çalışmalarından yararlanmalarını olumsuz olarak etkilemektedir.

Özçatalbaş (2001) tarafından Adana köylerinde yapılan bir çalışmada da “Yemişli köyü kadınlarının ise % 78.9'u, Yeni Yayla köyü kadınlarının % 67.7'si yayım çalışmalarının kadın yaymanlar tarafından verilmesini uygun gördüklerini belirtmişlerdir.” Due ve arkadaşları tarafından (1997) bir araştırmada ise, “Tanzanya'da son yıllarda yaymanların çoğunun erkek olması ve her köyde bir yaymanın olması yolunda atılım yaptığı belirtilirken yapılan araştırmalardan erkek yaymanların kadın üreticileri sıklıkla ziyaret etmedikleri ve erkek üreticilerin bilgilerini evde eşlerine sık sık iletmedikleri anlaşılmıştır. Kadınların tarım işçiliğinde yoğun çalışmasından dolayı, kadın yaymanlara görev verilmesi önerilmiştir.” Aynı bölgeler olmasına karşın, temel

özellikler özdeştir, kadınlar bayan yaymanları yeğlemektedir. Bayan yaymanlar, örgüt ve üretici dizgesinin birbiri ile örtüşmesini artırabilmektedir. Bu da örgütün olanaklarına, bayan yaymanların niceliğine ve niteliğine bağlı olabilmektedir.

Çizelge 9'da ise kadınların örgütlenme isteği verilmiştir. Araştırmada kadınların hiç birinin bir örgüte üye olmadığı saptanmıştır. Ancak kadınlara örgütlenebilecekleri ortamın olması durumunda katılıp katılmayacakları sorulduğunda projeye katılanların hepsi bu duruma olumlu bakarken, katılmayanların % 69.05'i olumsuz bakmaktadır. Bu olumsuz bakışın nedeni de kadınların örgütlenmenin ne işe yaradığı konusunda yeterli bir bilgiye sahip olmaması ve ailelerinde sözü geçen erkeklerden korkmalarındandır. Bu durum nedeniyle de erkekler kadar örgütlenmenin getireceği bilgi, girdi vb. özelliklerden yararlanamamaktadır.

Ayrıca kadınlar, örgütlenme konusunda bilgiyi yaymandan çok, yakın çevresinden duymaktadır. Başka deyişle, sansür edilmiş biçimiyle duymaktadır. Yayım çalışmalarında kadınlar bu konuda bilinçlendirilmemektedir. Oysa ki, örgütlenme kadınları daha girişimci bir düzeye getirebileceğinden, yayım çalışmalarına katılımlarını olumlu olarak etkileyebilecektir.

Çizelge 8: Kadınların, yaymanların cinsiyete bakışı

Özellikler		Projeye katılan		Katılmayan		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Erkek yayman olursa çalışmalara katılma durumu	- Gider	4	33,33	12	28,57	16	29,63
	- Göndermezler	8	66,67	28	66,67	36	66,67
	-Gönderseler de gitmez	0	0,00	2	4,76	2	3,70
Toplam		12	100.00	42	100.00	54	100.00

Çizelge 9: Kadınların Örgütlenme İsteği

Özellikler		Projeye katılan		Katılmayan		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Örgütlenme olmasında katılma durumu	Evet	12	100.00	13	30.95	25	46.30
	Hayır	0	0.00	24	69.05	24	53.70
Örgütlenme konusunda bilgiyi kimden duyduğu	Eş	0	0,00	1	2.38	1	1.85
	Yayman	1	8.33	1	2.38	2	3.70
	Akraba	1	8.33	2	4.76	3	5.56
	Bilgisi yok	10	83.33	38	90.48	48	88.89
Toplam		12	100.00	42	100.00	54	100.00

Bu çizelgeden çıkarılabilecek en önemli sonuç, projeye katılan deneklerin daha girişimci olduğudur. Ayrıca bu deneklerin aileleri projeye katılmalarına sorun çıkarmadıklarından, örgütlenme (tarımsal amaçlı, gelir elde etme amaçlı vb.) olması durumunda da sorun çıkartmayabilir. Tarımsal üretimi artırmanın ve kaliteli ürün elde etmenin ve tarım ile uğraşanların yaşam düzeyini yükseltmenin en önemli yollarından birinin üreticilerin etkili bir biçimde örgütlenmesi olduğu söylenebilir. Ayrıca tarım politikalarını oluşturmak, uygulama koşullarını belirlemek ve böylece politik düzenekleri etkileyebilmek, pazarda etkili olabilmek, çağdaş üretim yöntemleri kullanarak verimliliği artırabilme ve kırsal alanın kalkınmasını sağlamak ancak örgütsel güçle olabilecektir (İnan ve ark., 2000).

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

TKB, son yıllarda kadın odaklı tarımsal yayım çalışması anlayışını benimsemiş, projeler hazırlamaya ve uygulamaya başlamıştır. Bu anlayışın henüz yeni olması nedeni ile doğal olarak örgüt, yapısını bu çalışmalara yönelik olarak değiştirememiş, bu konuda yapılan HİE yetersiz kalmıştır. Belki de böyle bir değişimin gerekliliğinin farkında değildir. Ancak geç de olsa bu tür uygulamaların yapılmasının kırsal alan kadınları için olumlu bir gelişme olduğu söylenebilir. Ancak bu biçimi ile yetersizdir. Yalnızca “Kadın Çiftçiler Yarışıyor” projesine katılan kadınlara çalışma notları ve

üretim tekniği konusunda broşürler verilmiştir. Katılmayan bayanlar ise genellikle yararlanamamıştır. Çalışmaya katılan bayanların neredeyse hepsinin genç yaş aralığında olması, bu araçların da yalnızca bu genç kitleye ulaştığının bir göstergesidir. Sonuç olarak yaymanlar, yazılı iletişim araçlarını genellikle kadınlara vermemektedir. Çalışma bölgesinde öğrenim düzeyinin düşüklüğünü gerekçe olarak göstermişlerdir.

Projeler merkez birimler tarafından hazırlandığından, hem yayman, hem de erek küme katılımı olmadan erek kümenin gereksinme ve sorunlarına yönelik olarak gerçekleştirilmediği saptanmıştır. Bir diğer konu ise, hazırlanan projenin uygulanacak bölgenin koşullarına uygun olması durumudur. Oysa ki, yaymanlar çalışmalarını yaşadıkları ve çalıştıkları bölgeyi merkezde çalışanlara göre daha iyi bilebilirler.

5.1.2. Kadınların yayım çalışmalarından yararlanmasına etki eden etkenler

Örgüt ve kırsal kadın ile ilgili etkenler aşağıda bir çizimle gösterilmiştir.

5.1.2.1. Örgüt dizgesine yönelik etkenler

Çizim 3'de görüldüğü gibi örgüt dizgesi ile ilgili etkenler, yaymanla ve örgüt yapısı ile ilgili olarak iki alt başlıkta sınıflandırılmıştır. Yaymanla ilgili etkenlerde nicel açıdan bayan yayman yetersizliği, kadın çalışmaları konusunda HİE olmaması, iletişim araçlarının kadınlara ulaşmaması, yayım

Çizim 3: Kadınların Tarımsal Yayım Çalışmalarından Yararlanmasına Etki Eden Etkenler

<u>Örgüt ile İlgili Etkenler</u>		<u>Kırsal Kadın ile İlgili Etkenler</u>	
<u>Yaymanla ilgili</u>	<u>Örgüt yapısı ile ilgili</u>	<u>Kişisel Etkenler</u>	<u>Toplumsal-Eko.</u>
- Nitelikli bayan yayman sayısının yetersiz olması	- Kadın odaklı çalışmaların yeni benimsenmesi	- Yaş	- Toprak sahipliliği
-Yaymanların kadın çalışması konusunda HİE yetersizliği	- Projelerin merkezde hazırlanması, kadınların gereksinimine göre olmaması,	- Medeni durum	- Toplumsal yapı nedeniyle bayan yayman tercihi
-Yazılı, görsel ve işitsel iletişim araçlarının kadınlara ulaşmaması	- Örgütün finansal açıdan kaynaklarının yetersizliği	- Çocuk sayısı	- Örgütsüzlük
- Yayım yöntemlerini n tek boyutlu olması	- Durum çözümlemesinin olmaması	- Zaman sorunu	- Eşin ve köy toplumunun kadına olumsuz bakışı
	-Dizgesel değerlendirme olmaması	- Eğitim durumu	- Bilgi kaynaklarını yalnızca yakın çevresinin oluşturması
		- Dil sorunu	- Toplumun demokratik yapısı
		- Gönüllülük	

yöntemlerinin tek boyutlu olması, kadınların tarımsal yayım çalışmasından yararlanmasını olumsuz olarak etkilemektedir.

Örgütle ilgili etkenler ise, kadın odaklı çalışmaların yeni benimsenmesi, projenin kadınlarının gereksinimlerine göre hazırlanmaması, finansal kaynak yetersizliği, dizgesel durum çözümü ve değerlendirilmenin olmamasıdır. Bunlar da kadınların yayım çalışmalarından yararlanmalarını etkilemektedir.

5.1.2.2. Kadın üreticiler dizgesine yönelik etkenler

Dil sorunu da olumsuz etkenler arasındadır. Bölgede kadınlar daha çok Arapça ve Kürtçe konuşmaktadır. Bu nedenle Türkçe bilmeme çalışmalarda hem kadınlar için, hem de yaymanlar için bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bir diğer etken ise, çalışmalara katılım için gönüllü olma durumudur. Genellikle orta yaş ve üzeri kadınlar, yaşlarının uygun olmadığını, eğitimlerinin düşük olduğunu gerekçe göstererek çalışmalara katılmak istememektedirler.

Toprak sahipliği de yayım çalışmasına katılımı etkilemektedir. Mülk toprağa sahip olmayanlar, tarımsal yayım çalışmalarına katılmayı istememektedir. Bir diğer etken, köy toplumunun ve ailedeki erkek bireylerin kadına olan olumsuz bakış açısıdır. Şanlıurfa'da kadınlar demokratik yaşam düzeyine ulaşmada zorluk çekmektedirler. Araştırma kuramında da değinildiği gibi, insan davranışlarında en büyük etkenlerden birisi de çevredir. Kadınların özgür bir birey olarak karar alamadıkları, ailelerindeki erkeklerden izin almak zorunda oldukları saptanmıştır. Ailelerin izin vermemesi kadınların katılımını olumsuz olarak etkilemektedir.

5.2. Öneriler

Yaymanların nicelik ve niteliğinin artırılabilmesi için, örgüt yeniden yapılanmaya gitmelidir. Bunun için ÇEYŞ'ne bağlı bir "Kırsal Kadın Şubesi (KKŞ)"

oluşturulması önerilebilir. Bu şube, yalnızca kadınlar için tarımsal yayım çalışmaları yaparak kadınların tarım konusundaki bilgi birikimini yükseltmeyi güdülemeyi amaçlamalıdır. Erkek yaymanların da projelerde görev alması ile cinsiyet dengeli katılım sağlanabilir. Ancak yaymanların çalışma konusunda hem nicel, hem de nitelik açısından yeterli olması gerekmektedir.

Şubede kadın çalışmaları konusunda varolan sorunun çözümüne, uygulamaya ve tarımsal yayımın kuramını, iletişim yöntemlerini içeren HİE verilmesinin bir önkoşul olduğu söylenebilir. Sık ve düzenli bir biçimde verilen HİE ile yaymanın ve dolayısıyla yayım çalışmalarının niteliği yükselebilecektir.

Kırsal alanda örgütlenme, feodal düzenin bir sonucu olarak kadınların henüz gereksinim duymadığı ancak, günümüzde çok önemli bir konudur. Örgütlenmeyle kadın girişimciliğinin artabileceği ve böylelikle mikro düzeyde, hem yayım çalışmalarına daha yoğun bir biçimde katılabileceği, hem de örgütlenmenin getireceği güç ile kendilerine daha fazla yayım çalışmasının ulaşmasını talep edebilecekleri, makro düzeyde ise, kadınlara yönelik politik mekanizmaları etkileyebileceği söylenebilir. Bu durum araştırma bölgesinde feodal yapı ve dinsel baskı nedeniyle oldukça zor gibi görünse de, u z u n d ö n e m d e k a d ı n l a r a örgütlenebilecekleri ortamın yaratılmasıyla gerçekleşebilmesi beklenebilir. Bu da kırsal alana demokrasinin yerleşmesiyle olanaklıdır.

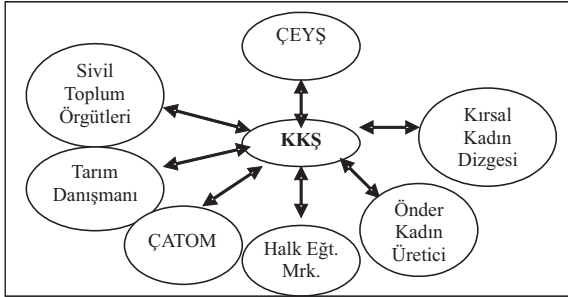
Tarımın en önemli işlevi beslenme olduğundan bu gereksinimin karşılanabilmesi için, cinsiyet dengeli biçimde sürdürülebilir tarım konusunda bilinçlendirme ortamının yaratılması gerekmektedir. Örgütün yapılacak yayım çalışmaları için kaynaklarının planlanmasında eşit kaynak ayırması gerekmektedir.

Okuma-yazması olmayan kadınlar için ise görsel sunum içerikli yayım çalışmaları yapılabilir. TV ve radyoda yayınlanan

tarımsal içerikli programlar daha ilgi çekici bir biçime getirilebilir. Çalışmada kadınların dizi film ve kadın sorunlarını içeren programları ağırlıklı olarak izledikleri saptanmıştır. Bu bağlamda tarımsal içerikli programlar, dizi ya da kısa film gibi ilgi çekici bir biçime dönüştürülerek kadınların kış ayları gibi boş zamanlarına eklenebilir. Böylece kadınların bilgi alma kaynakları arasına yeni bir kaynak görel olarak eklenmiş olabilecektir.

KKŞ için eşgüdüm modeli önerisi Çizim 4'de verilmiştir. Şube, TKB ve ÇEYŞ projelerini uygulamanın yanı sıra bayan yaymanların ve kadın üretici katılımı önkoşuluyla kendi projelerini de oluşturup uygulayabilir. Böylece hem yaymanın kendi projelerini üretebileceği, hem de kadınlara katılımcı olabilecekleri bir ortam yaratılmış olunabilecek, hem de gereksinim duyduğu konular kolaylıkla saptanabilecektir.

Çizim 4. Kırsal Kadın Şubesi İçin Eşgüdüm Modeli Önerisi

Ayrıca bayan tarım danışmanlarının buldukları köylerde projeler, danışmanlar tarafından yürütülürse, böylece şubenin de bu köylerde yapacakları harcamalar azalmış olabilecektir. Ancak denetim ise, kırsal kadın şubesi tarafından yapılabilir.

Sivil toplum örgütlerinin götürdüğü hizmetler, genellikle okuma-yazma, aile planlaması, sağlık, beslenme, vb. konulardadır. ÇATOM'lar (Çok Amaçlı Toplum Merkezleri) da benzer etkinlikler yürütmektedir. Halk Eğitim Merkezleri de el sanatları konusunda hizmet götürmektedir. Kadınlar, tarımsal konulardan çok bu etkinliklere daha fazla ilgi ve gereksinim

duymaktadır. Bu nedenle bu kuruluşlarla eşgüdüm ile kadınlar hem tarımsal konularda bilgi kazanabilecek, hem de toplumsal ilişkilerini güçlendirebilecek bir ortamda bulunmuş olabilecektir. Böylelikle kadınların tarımsal konulara karşı güdülenmesi görel olarak sağlanabilir.

Bir diğer öneri ise, her köyden önder bir kadın seçilmesidir. Bu kadınların KKŞ'nde tarımsal konularda eğitimden geçirilmesi ve aldıkları bu eğitimleri kendi köylerinde diğer kadınlara da aktarabilmesi sağlanabilirse, şubenin yayım giderleri azalabilecektir ve öngörülen amaçlara ulaşım kolaylaşabilecektir. Ayrıca kadınların kendi ekinsel ortamlarından biri ile çalışmasının iletişim açısından daha olumlu olabileceği söylenebilir. Böylelikle kadınların örgütlenmeleri de sağlanabilir. Ancak bu başarı hem kadınların gönüllülüğüne, hem de alacakları HİE niteliğine bağlıdır.

Son söz olarak, kadının her konuda kendi sorununu kendisi çözebilir, girişimci, örgütlenmiş ve kendine güvenen bir duruma getirebilmek için böyle bir modele gereksinim olduğu söylenebilir. Çünkü bu ortam, yalnızca kadın odaklı çalışmalar yapan, nitelikli yaymanlara sahip bir örgütlenme modeli ile sağlanabilecektir.

KAYNAKLAR

- ABAY, C., SANER, G., ve ATIŞ, E., 1996. İzmir Yöresinde Kadın Eğitimine Yönelik Hizmetlerin Kadının Kırsal Alanda İstihdamına Etkisi. T.C.Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, İzmir, 94s.
- AKTAŞ, Y., 1977. Tarımsal Yayım ve Haberleşme. Ç.Ü.Z.F. Kültürteknik ve Ziraat Ekonomisi Bilim Dalı. Ders Notları No:4, Adana
- AKTAŞ, Y., 2005. Tarımsal Yayım ve Haberleşme'ye Giriş. Dilara Yayınevi, Trabzon, 283s.
- AKTAŞ, Y. 2007. Harran Ovası'nda Sulamanın Doğurduğu Sosyo Kültürel Ve Çevresel Değişimlerin Tarımsal Yayım Açısından Çözümlemesi. Harran Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Projeleri, Proje No: 491, Şanlıurfa
- ALBRECHT, H., 1969. Innovationsprozesse in

- der Landwirtschaft. SSIP e.V. Saarbrücken, 362s.
- ALBRECHT, H., 1987. Landwirtschaftliche Beratung Band 1: Grundlagen und Methoden. Eschborn, s.64-66
- ANONİM, 2003. TBMM Kadının Statüsünü Araştırma Komisyonu Raporu. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara, 239s.
- DUE, J. M., 1997. Gender Again-Views of Female Agricultural Extension Officers by Smallholder Farmers in Tanzania. World Development. 25.(5): 713-725
- İNAN, İ.H., ve ark. "Türkiye'de Tarımda Kırsal Kesim Örgütlenmesi", V. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, Ankara, 17-21 Ocak 2000.
- KANTAR, M., ERKAN, O.,1996. Adana ve İçel İli Dağ Köylerinde Yaşayan Kırsal Kadınların Toplumsal Yaşamdaki Roller ve Bu Rollerle İlgili Geleceğe Yönelik Beklentileri, Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, 1996. 11(4) sayfa 68-76, Adana.
- KANTAR, M. ve BOSTAN BUDAK, D., 2001. Kırsal Kalkınmada 20.Yüzyılın Son Stratejisi Sürdürülebilir Kalkınmanın Kırsal Kadınlar Açısından Değerlendirilmesi. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Adana, 16 (3): 105-110
- KUMUK, T. 1992. Tarımsal Üretimde Kadının Rolü ve Önemi. Hasad Dergisi. Yıl:7, Sayı:83, s.33-35. İstanbul.
- LERSCH, P., 1965. Der Mensch Als Soziales Wesen. München s:159 ve 289.
- ORDU, Ö.L., 1995. Ankara Elmadağ İlçesi Köylerinde Yaşayan Kadınların Tarımsal Faaliyetlere Katılım Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. Basılmamış yüksek Lisans Tezi, Ankara
- ÖCAL KARA, F., 2005. Şanlıurfa İli'nde Kadınların Tarımsal Yayım Hizmetlerinden Yararlanma Durumu ve Buna Etki Eden Etkenler Üzerine Bir Araştırma. Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 137s.
- ÖZÇATALBAŞ, O., 2001. Adana İlinin Sosyo-Ekonomik Özellikleri Farklı İki Köyünde Kadınların Tarımsal Faaliyetlere Katılımı ve Yayımın Yararlanma Olanakları. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt:14/1, Antalya, s.79-88
- SWANSON, B.E., FARMER, B.J., ve BAHAL, R., 1990. The Current Status of Agricultural Extension Worldwide. Global Consultation on Agricultural Extension. 4-8 December, Rome-Italy, s.43-76
- TDK, 2005. Türk Dil Kurumu. www.tdk.gov.tr

Sorumlu Yazar

Fatma Öcal KARA

focal@harran.edu.tr

Geliş Tarihi : 10.01.2008

Kabul Tarihi : 24.01.2008